

Lietuvių Demokratų Partija.

ŪKININKAS

tautiškai-politiškas žmonių laikraštis

išeina kas mėnuo vieną kartą.

—o—
Turinys: —

Kaip caras gelbsti savo sostą.

Caro manifestas 6. 19) rugpiučio.

Šalin caro „dūmą“!

Kaip žmonės kovoja su Maskolių valdžia.

Šalin valdžios mokyklos!

Iš mūsų pastogės. *Aitis.*

Mobilizacijos pasekmės. *Žemaitė.*

Žinios: Iš Lietuvos. Iš Maskolijos. Iš Amerikos.

Keletas žodžių apie Guriją. *P. A.*

Laiškai iš Odesos.

Kankinių kasos apyskaita už trečiąjį pusmetį.

Atsakymai.

Prekė 10 kap.

Adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpreussen,

Fabrikstrasse No. 27.

„Ūkininko“ pardavinėjimas.

Parsisiųždinamoji metų prekė:

Prūsiose (Vokietijoje) ir Austrijoje	2 marki.
Anglijoje	3 šilingai.
Amerikoje	75 centai.
Lietuvoje (Maskolijoje) kuvertuose	3 rubliai.

Apgarsinimai priimami „Ūkininke“ po 15 kap. už paprastą eilutę arba jos vietą. —

Naujieji mūsų išleidimai.

Penkiolikai metų sukakus. Ruežai iš „Ūkininko“ gyvenimo.

Iš istorijos Lenkų sukilimų. Iš Napoleono gaudynės. Lenkų karalystė ir jos konstitucija. Krakosmetis (1830). Lenkmetis (1863) Muraviovo darbai.

Valdžiai spaudą leidus. Priežastis spaudos leidimo. Priežastis „Tėvynės Sargo“ mirimo. Susilpnėjimas demokratų. Mūsų spauda ir Lietuvos administracija. Naujieji Lietuvos laikraščiai.

„Sventoji“ caro valdžia. Kaip valdomos viešpatystės. Caro ir jo pamilijos tiesos. Caro valdžia — valdininkų valdžia. Ant ko pasiremia caro valdžia.

Lietuviai, neapsileiskime! Atsisaukimas Lietuvin Demokratų Partijos.

Lietuviai, pagerinkime mūsų mokyklas! Atsisaukimas.

Apie vidutines mokyklas. Lenkų balsai apie vaikų mokymą ir augimą. Mūsų reikalavimai.

Kur dingsta mūsų mokesčiai...

Ukrainiečių spauda Rusijoje...

Policijos viešpatavimas

Iš revoliucijinio judėjimo Rusijoje

Gana jau gana! Atsisaukimas.

Visi dabar išvien į kovą! Atsisaukimas.

Broliai, Lietuviai! Atsisaukimas

Lietuvių Demokratų Partija.³

ŪKININKAS

tautiškai-politiškas žmonių laikraštis

išeina kas mėnuo vieną kartą.

Vardan tautos labo, tiesos ir laisvės!

Kaip caras gelbsti savo sostą.

Kaip tik japonai pradėjo smarkiai mušti caro karūmenę, o žmonės vis smarkiau ir smarkiau ėmė šiaušties prieš carą, ėmė vis tankiau ir daugiau užmušinėti caro činauninkus, tai caro valdžia suskato rašyti visokius sumanymus, kuriais norėjo nuraminti žmones gražiais pažadėjimais, apgauti lengvatikius, ir tokiu būdu vėl sustiprinti savo viešpatavimą.

Pernai Gruodžio 12 (25) d. caras išleido paliepimą, kuriuo džiugino žmones, kad nuims nuo jų pančius; džiugino visas tautas, pažadėdamas prašalinti jų krikurios suvaržymus; džiugino dvasiškiją ir tikėjimus, pažadėdamas jiems liuosybę; džiugino raštininkus, pažadėdamas cenzūros sušvelninimą; džiugino darbininkus, pažadėdamas jų reikalais pasirūpinti, — jų būvį palengvinti. Vienu žodžiu, kuone visiems šį-tą siūlė, kuone visus paglostyti rengėsi.

Ir kas-gi iš to išėjo?

Ar tie jo pažadėjimai išsipildė? — Ne.

Bet caras ir negali priderančiai išpildyti tų savo pažadėjimų, nes tada jis nebegalėtų taip ponauti, taip žmones varginti, nebegalėtų daryti, kaip tinkamas.

Neišpildė caras tų savo pažadėjimų, bet dar labiau sukiršino 9 (22) sausio šių metų liepęs iššaudyti minią darbininkų, kuri be ginklų ėjo pas jį pagalbos maldauti.

Dar labiau ėmė bruzdėti visi pašaliai. Sklido jau gandas, kad 19 vasario, ta diena, kada buvo panaikinta baudžiava, žmonės žadą sukilt ir numest nuo savęs caro ir jo valdžios jungą. Tada jau caras, begelbėdamas sostą, išleido manifestą maldaudamas visų, kas tik dar tebetiki į jį, susiglausti į krūvą ir paremti jo griūvantį sostą. Bet keli caro tarnai išaiškino jam, kad tokių stulpų, sosto ramsčių, jau maža beliko, ir jo šauksmo neišklausys žmonės: todėl reikia ką nors kitą pramanyti, kuo galima būtų patraukti širdis žmonių, kurie ištroškę yra geresnio valstybės surėdymo, bet nėra dar galūtinai įnirtę ant caro. O iš visur jau kilo balsai, kad nebegalima ilgiau taip gyventi, nebegalima leisti činauninkams daryti visą, kas jiems patinka, kad vienintelis išganymas — tai sušaukti visų gyventojų parinktus vyrus, kurie sutvarkytų irstančią valstybę.

Ir štai caras prieš pat tą baisiąją dieną, kada laukiama buvo baisios audros — revoliucijos pradžia, 18 vasario paliepė ministeriui vidaus dalykų sutaisyti sumanymą apie išrinktųjų žmonių sušaukimą ir tuojau pristatyti jam užtvirtinimui.

Ilgai ministeris galvą suko, visokios komisijos darbavosi, ant galo sutaisė tą sumanymą, caras su ištikimiausiais savo tarnais peržiūrėjo, pataisė ir 6 (19) rugpiūčio mėn. kart su manifestu apskelbė.

Prisižiūrėkim arčiau toms naujoms caro „dovanoms“.

Caro manifestas 6 (19) rugpiūčio.

Iš pat pirmų žodžių savo manifesto caras meluoja. Jis sako, kad Rusija augusi ir stiprėjusi dėlto, kad buvusi vienybė tarp caro ir žmonių; ta vienybė saugojusi ir saugosianti nuo visų nelaimių. Lietuvoj jau ir piemens žino, kad caras tam tik pastatytas, kad „padotkus“ nuo žmonių lupti, gardžiai valgyti, gražiai važinėti, puikiai gyventi, kad jis visai žmonių reikalais nesirūpina, o jei rūpinosi ir rūpinasi tai tik ponais ir jų reikalais. Tik ponams ir činauninkams Rusijoje gera gyventi, o žmonėms tik vargas.

Ir tą manifestą caras išleido tik tam, kad nuraminti kilstančius prieš carą žmones, kad sustiprinti sostą, savo valdžią po senovei palikti, t. y. kad ir toliau kaip tinkamas galėtų dirbti.

Bet jau ir pats caras nusimano, kad blogi jo poveriai. Rašydamas manifestą savo sosto sustiprinimui, prileizdamas kai-kuriuos žmones prie svarstymo naujųjų įstatymų, jaučia, kad jo „malonė“ visai gal nepakakinti žmonių, kad žmonės gal vėl kilti prieš jį, pykti ant jo. Todėl savo manifeste caras sako, kad laikui bėgant, kaip jau pasirodys, kad jo teikiamoji „dūma“ netikusi, — tada jis pats žadas pasirūpinti pagerinti ją.

Vienu žodžiu caras šaukiasi į visus, kurie dar nenustojo tikėti į jį ir jo galybę, šaukiasi į juos, masina niekniekiais, bet už tai reikalauja nuo jų sostą paremti, jo valdžią paremti.

Kviesdamas žmones į „dūmą“ išanksto pasako kokie jie turi būti: turi jie eiti išvien su jo činauninkais. O kas dar nežino, kas per paukščiai caro činauninkai? Tai mat, kokių „atstovų“ reikia carui!

Gera išsitarė vienas rūsų dienraštis — Dabar, sako, caras padarys apie 500 naujų činauninkų, kuriems mokės mažesnę algą negu kitiems savo artimiesiems tarnams, neduos rangų ir ant senatvės užlaikymui pinigų. Bet jie turės taip-pat ištikimai tarnauti carui. Caras manifeste reikalauja, kad išrinktieji į „dūmą“ uesipeštų su dabartiniais jo činauninkais, kad eitų išvien su jais t. y. skriaustų žmones, o rūpintus ponams itikti.

Leizdamas tą manifestą caras sakosi noris, kad ta jo „malonė“ visai nuramintų žmones, kad išvestų ant gero kelio visą valstybę, kuri paskutiniaisiais laikais ėmusi klysti, negerais keliais eiti.

Toks tai caro manifestas!

Jaučia caras, kad jau blogai jam prisieina, — pats apie tai užsimena manifeste, — kad žmonės pabudo iš miego ir nori nusikratyti nuo savo pečių caro jungą. Tai ką jis daro? Steigia „dūmą“, šaukia į ją ištikimus tik tarnus, liepia jiems eiti išvien su jo činauninkais, nuraminti sukilusius žmones ir sustiprinti caro sostą.

Ar gi jau ištikrųjų atsirastų tiek aklų žmonių, kurie ištroškę laisvės, geresnio gyvenimo nori numesti nuo savo sprando caro jungą, o pradėti patis savo reikalais rūpintis, iš šviesiųjų dorųjų žmonių tarpo rinkti valdžią, kaip tai yra Amerikoj ir kitur.

Lietuviai! Neduokities carui už nosies vadžioti, netikėkite jo prižadėjimams. Jis papratęs viena ranka duoti, o kita atimti. Tą jau tikrai turėsite, ką patis iškovosite!

Jug yra dar tokių neišmanėlių, ką sako, kad caras nuo baudžiavos „atliuosavęs“ žmones, padaręs jiems didelę „malonę“. Neteisybė! Jau žmonės sau liuosybės reikalavo, ponai matė, kad nebesulaikys žmonių ilgiau po savo jungu; ir sumanė tada caras „atliuosuoti“ žmones. O kas iš to išėjo, kad ne patis žmonės išsiliuosavo? Apkrovė už žemę tokiais mokesčiais, kad ir ikišiol negalima išsimokėti, nors iki ausų jau yra kits į skolas įlindęs. O pinigais tais caras su ponais pasidalijo.

Dabar jau atėjo laikas išsiliuosuoti nuo caro valdžios jungo. Tai caras, neva tai papeikdamas činauninkus, kurie būk tai „atsistoję“ tarp jo ir žmonių, kviečia arčiau prie savęs keletą šimtų ištikimųjų žmonių, kad padėtų jo gruvantį sostą gelbėti.

Tai-gi neapsigaudinkit, lietuviai! Nieko gero ta „dūma“ neduos, pats caras neišsižadės savo valdžios, todėl reikia ją nuo jo atimti! Tai-gi, vyrai, į darbą! Griaukim caro valdžią!

Dabar geras laikas!

*

*

*

Caras, manifestą išleizdamas, ta pačia diena paliepė senatui apskelbti, kad nuo 6/19 rugpiūčio jis panaikinas savo paliepimą 18 vasario duotą, t. y. nuo tos dienos (6/19 rugpiūčio) draudžia žmonėms kreipties į jį su nurodymais, ko trūksta žmonėms, kaip reikia jų būvį pagerinti. Šia tau ir „vienybė“ caro su žmonėmis manifeste apskelbta! Pats caras, ta pačia diena skelbia apie „vienybę“ ir ta pačia diena sakosi nebenoris žmonių balso girdėti. Męs aiškiai žinome, kad prašymai carui paduodami negali būt išpildyti, pakol visą kraštą valdo caras su činauninkų

gauja. Bet čia caras jau begėdiškai, net pats prisipažįsta, kad nenori klausyties žmonių balso. O ką tik manifeste gyrėsi „vienybė“ esąs, buvęs ir būsiąs su žmonėmis.

Kvailas, kas dar tiki carui!

Kvailas, kurs tiki, kad žmonių padėjimą caras gali pagerinti!

Tik patis žmonės savo padėjimą gali pagerinti!

Tai-gi savo reikalais patis rūpinkimės!

Šalin caro „dūma“!

Tegyvuoja Lietuvos Seimas Vilniuje!

Caro „dūma“ — nauji monai žmonių nuraminimui išleisti.

Caras neleidžia „dūmai“ apie visus valstybės reikalus kalbėti; neleidžia apie caro šunybes nė neužsiminti; neleidžia jo sosto pajudinti, jo sauvalio sumažinti.

Caras neleidžia „dūmai“ pareikalauti nuo ministerių ir kitų caro tarnų jų darbų parodymo.

Caras neleidžia dūmai spręsti apie naujų įstatymų išleidimą arba senųjų panaikinimą.

Caras leidžia dūmai tik pasikalbėti apie tai, o paskui jau Valstybės tarybė turi peržiūrėti dūmos nuomonę. Toje Valstybės taryboje (Gosudarstviemuj Soviet) sėdi caro parinktieji persenę jėnerolai ir kiti ištikimi caro tarnai. Jie prieš carą neeis, jie carui pataikauja. Bet jei atsitiktų kaip nors kokią neblogą mažmožį dūmai ir Valstybės tarybai sutarti — tai caras gali to nepatvirtinti. O tuo tarpu koks ministeris gali labai blogą žmonėms sumanymą pakišti carui; caras pasirašys, apskelbs — ir bus naujas įstatymas. Tai-gi caras norėdamas gali ir be dūmos apsieiti, visai ant jos nepaisyti. Jo tarnai — ministariai, jo paties, o ne dūmos skiriami, gali daryti viską po senovės, ir dūmai gali visai nerodyti savo darbų.

Caras, jei jam nepatiks į dūmą išrinktieji žmonės, gali pavaryti ir liepti išrinkti naujus.

Caras kada nori, tada gali sušaukti dūmą, o jei nenorės, tai gali jos ir nešaukti.

I dūmą išrinktieji žmonės neturi pilnos liuosybės, už drąsias jų kalbas gali juos valdžia dūmos nesiklaudama kalėjiman įkišti, Sibirą išvaryti.

I „dūmą“ negali patekti nė vienas, kurs nekalba rusiškai. Tai gi negali patekti kad ir geriausieji lietuviai, jei tik jie nemokės rusiškai kalbėti.

I „dūmą“ negali patekti nė vienas darbininkas — caras jų bijo — neleidžia jų rinkti į „dūmą“.

I „dūmą“ negali patekti ir darbininkų užtarytojai, nes caras neleidžia darbininkams rinkti, neleidžia balso paduoti už sau tinkamą žmogų.

I „dūmą“ negali patekti nė vienas lietuvis iš žmonių išėjęs ir mokslus baigęs, — nes carui tokie nepatinka — jis neleidžia jiems rinkti ir išrinktais būti.

I „dūmą“ turi patekti daug tamsių ūkininkų, kurie labiau valdžią prilaiko. Bent po vieną ūkininką kiekviena gubernija turi atsiųsti į „dūmą“, o iš kai-kurių tai kuone visi ūkininkai galės patekti — jiems leista daug rinkikų į gubernijos miestą pasiųsti.

I „dūmą“ sunku bus patekti doram ūkininkui, nes caras neleidžia ūkininkams rinkti tiesiai į „dūmą“, net ir rinkikų neleidžia tiesiai pasirinkti; pirma valsčius turės išrinkti į pavieto miestą, paskui tie jau rinks į gubernijos miestą, o iš-ten jau į „dūmą“. Kiek tai važinėjimos, kiek išleidimų! Vis tai valsčius turės užmokėti. Valdžia spaus visus kaip įmanydama, kad tik jai patinkami ūkininkai būtų išrinkti.

I „dūmą“ rinks tik turtingieji dvarininkai ir miestelėnai, pabirkantai ir turtingieji pirkliai.

Tokiu būdu „dūmoj“ didžiūma bus turtinguočių. Jie, žinoma, tik savais reikalais rūpysis, o apie darbo žmonės nė kalbėte nekalbės.

Rinkimai taip yra sutaisyti, kad į „dūmą“ pakliūtų kuo daugiausia rusų. Jie besirūpindami savais reikalais apie Lietuvą ir jos reikalus nenorės nė galvoti, nė kalbėti.

O iš Lietuvos kiek gi gali pakliūti į „dūmą“? Vos tik keletas lietuvių — ir tai vargiai kuriam iš jų rūpės kitų žmonių reikalai — greičiau jo paties kišenė. O jei

ir visi išmintingi ir dori patektų, tai ką jie ten keli padarys prieš šimtus rusų?

Negut tik padės ponybei naujas sunkenybes krauti ant žmonių...

Todėl tai — šalin caro „dūma“! Nereikia mums jos! Nereikia tų monų!

Kas tik kur kaip imanydamas aiškinkit tą, nurodykit tas naujas caro sukybes ir skelbkit plačiai — ko mums reikia, kas mums gali padėti, kas gali mūsų krašto reikalais rūpintis ir kaip tą padaryti.

Tai-gi reikia mums patiems savo reikalais rūpintis.

Reikia mums patiems įsteigti Vilniuje Lietuvos seimą, į kurį visi Lietuvos gyventojai rinktų atstovus tiesiai, be tarpininkų, nurodytų sau patinkamą žmogų, kad visi suaugę Lietuvos gyventojai — ir vyrai ir moters rinktų atstovus, kad visi tik po vieną balsą teturėtų, kad visų balsai tiek pat svertų, kad nebūtų tai „ponų“, bet „žmonių seimas“, kad į jį pakliūtų geriausieji, išmintingiausieji Lietuvos žmonės, kad balsai būtų paduodami ant kortelių, į tam tikrą skrynutę įmetami, niekam nematant, niekam nežinant. Vieni žodžiu į Lietuvos seimą Vilniuje turi būt renkami atstovai nuo visų Lietuvos gyventojų lygiu, visuotiniu, slapčiu ir betarpišku balsavimu be skirtumo tautos, tikėjimo ir lyties.

Todėl tegyvuoja Lietuvos Seimas Vilniuje!

Šalin caro „dūma“!

Kaip žmonės kovoja su Maskolių valdžia.

Beviešpataujant carui, beslėgiant žmones, atėjo sunkus laikas ir jam ir žmonėms. Jis iš paskutinės griebiasi visokių įrankių, kad tik jo sostas nesugriūtų, kad jo viešpatavimui galas neprieitų. Jis varo žmones Mandžūrijon; jis liepia kazokams vaikyti žmonių susirinkimus; jis liepia kimšt į kalėjimus tuos, kurie pasipriešina jo valdžiai; jis liepia pakart tuos, kurie nugalabijo bauriausius jo ištikimiausius tarnus; jis krauna ant žmonių vis naujus ir naujus mokesčius; jis skolina nuo piniguočių bankerių pinigus, o už tuos pinigus samdo sau naujus

tarnus, už tuos pinigus dirba ginklus ir paraką žmonėms šaudyti. — Jam nerūpi kad tas skolas turės paskui žmonės išmokėti, tie patys žmonės, į kurių širdis jis dabar taiko, kurių brolius jis dabar žudo, karia, smaigia. . .

Ka-gi žmonės ant to? Ar-gi jie neatsiliepia? Ar-gi nieko prieš tai nedaro? Ar-gi jie nesigina? Ar jie leis save taip begalo už nosies vadžioti?

Jau bunda svietas, jau tūkstančiai kyla prieš caro valdžią.

Kaip-gi apsireiškia tas jų sukilimas, jų kova prieš valdžią?

Vieni rašo atsišaukimus ir knygeles, kuriose aiškina Maskolių valdžios nedorybes, kiti renka pinigus tų raštų išspauzdinimui ir praplatinimui po žmones, kiti tuos raštus gabėna, platina, žmonėms dalyja; kiti daro susirinkimus valdžios nesiklaudami, per tuos susirinkimus papasakoja arba paskaito iš rašto susirinkusiems žmonėms apie caro valdžios nedorybes, kiti sako „pamokslus“ į žmones šventoms dienoms miesteliuose arba valsčių (gminų) sueigose. Jei ant tokių kalbėtojų užpuola policija, tai žmonės neleidžia jų areštuot; jei policija smarkiai lenda ginklais grasindama, tai tokius valdžios tarnus nušauna, papiauna, užmuša; užmuša ir tuos, kurie policijai padeda; nedovanoja ir tiems, ką policijai praneša apie tuos žmones, prieš valdžią einančius. Kiti vėl, pasišventę už žmonių liuosybę ir jų geresnę ateitę kovoti, užmuša nelabuosisius ministerius, gubernatorius, sprauninkus, žandarus ir kitus biauariausius caro tarnus. Kiti vėl surinkę pinigus, perka ginklus ir dalyja drąsesniems žmonėms. Kitur vėl, reikalui prisiėjęs, net valdžios sukrautus ginklus pasiima. Tai va Liepojuje jūrininkai išplėšė arsenalą (kur karūmenės ginklai sudėti), pasiėmė 5000 šaudyklių ir 50,000 patronų; neseniai darbininkai Mintaujoje ir-gi pasiėmė ginklus iš sankrovų. Kiti vėl gabėna ginklus iš kitų kraštų; neseniai į Finliandiją atvežė pilną garlaivį prikrautą. Kiti nebemoka valdžiai mokesčių, o jų kaimynai susitaria nepirkt iš jų nieko, jeigu valdžia varytų ant takso tų žmonių gerybę. Kiti matydami, kad per degtinę ir monopolius valdžia surenka nuo žmonių daugybę mili-

jonų rublių, griautina monopolius, susitaria visi nebegerti degtinės; kiti nustoja rūkę, kad tik sumažinti valdžios pelnus, nors tokiu būdu apsilpninti valdžią. Kiti karūmenėj tarnaudami šviečia kareivius, nurodė jiems, kad biauuru ir nežmoniška šaudyti į beginklius savo žmones, kurie niekuo nenusidėję, o trokšta sau ir kitiems liuosybės ir geresnės ateities. Ir jau daug tokių kareivių, kurie nebešaudė į žmones prieš valdžią einančius. Taip atsitiko jau Varšuvoj, Liepojuje ir kitose vietose. Jau yra ir tokių kareivių, ką nebeklauso savo aficerių, užmuša juos ir eina žmonėms į pagalbą; taip atsitiko Odesoj ir Sievastopolyj tarp jūrininkų. Kitur vėl žmonės varo laukan policiją, valsčių raštininkus, valdžios mokytojus-šnipus, ir kitus netikusius žmones. Jei jie geruoju nepasitraukia, tai bloguoju prispiria: nebemoka jiems algos, nebeduoda jiems butų, nebeklauso jų paliepimų arba varu išvaro. Patį žmonės iš savo tarpo pasirenka geriausius vyrus į teisėjus (sūdžias), tų teisėjų nutarimai yra skelbiami bažnyčioj visiems girdint, žmonės šventai pildo jų nutarimus. Patį žmonės pasirenka sargybą nuo vagių ir plėšikų apsisaugoti; patį moka jiems algas, o policijai nieko nebeduoda. Patį žmonės pasirenka sau raštininkus ir mokytojus, o caro tarnus pavaro. Taip yra daroma, greta mūsų Lenkijoje ir Latvijoje.

Ir daug, daug visokių darbų atsirado; tais darbais žmonės griaua caro valdžią, naikina savo prispaudėjus ir imasi statyti naujus gyvenimo pamatus.

Ir mes, lietuviai, tą patį turime daryti, — jau ne maža ir pas mus padaryta. — Tai-gi varykim pradėtąjį darbą toliau, smarkiau! Subruskim visi, stokim į darbą išvien su visais, kas Maskolių valdžią griaua.

Kas tik eina už carą ir Maskolių valdžią, tas mūsų priešas, — saugokimės jų ir naikinkime juos. Kas tik eina prieš Maskolių valdžią, tas mūsų prietelis — padėkim jam, užstokim už jį, gelbėkim jį, susidėkim su juo! Tada tik sulauksim geresnės ateities!

Šalin valdžios mokyklos!

Ateis ruduo, o su juo drauge ir laikas grįžti mūsų vaikams į mokyklas, kaip į pradedamąsias, taip ir į miestų ir pavietai mokyklas ir į gimnazijas. Šitos visos mokyklos pasilieka tokiomis, kaip buvo ir pirma, t. y. bus ir toliau įrankiais Lietuvos maskolinimo, o naudos iš jų kaip nebuvo, taip ir nebus, jeigu mes nepasirūpysime jas pagerinti. Mūsų vaikams tos Rusų tautiškos mokyklos neatneša jokios naudos. Pasimokę kelias žiemas tose mokyklose (narodnoje uėylišče), vaikai pasirodo nemoką ne tik laiško lietuviškai parašyti, bet da-gi lietuviškųjų raidžių ten neišmoksta pažinti. Kam tokios mokyklos mums reikalingos? Nejaugi mes jas ir toliau užlaikysime? Kas gi tai matė, kad mes, turėdami mūsų apmokamus mokytojus ir mūsų užlaikomas mokyklas, samdytumės dar „daraktorius“ mokyti vaikams mūsų prigimtosios lietuviškos kalbos? Juk dabar mums visai aišku, kad valdžiai rūpi ne apšvietimas, bet tik pratinimas lietuvių prie sumaskolinimo. Mokyklos tos yra todėl tiktai tais vyliojimais, kuriuos valdžia dabar visur vartoja, kad tik prigautų savo pavaldinius. Dar neseniai visi tikėjosi, kad nuo rudens turėsią tikrai lietuviškas mokyklas, kurios išgelbės iš didelių vargų ir tėvus ir mūsų vaikus. Bet pasirodė, kad visi buvo valdžios suviloti. Toji valdžia pikčiausiai suviliojo mus lietuvius, kurie siuntinėjome jai savo maldavimus ir prašymus. Tai-gi pasirodo, kad maldavimais ir prašymais nieko neveiksi. Todėl pasilieka tik vienas kelias — **reikalauti**, kaip darė lenkai ir gruzinai. Kai-kuriuos šitų tautų reikalavimus valdžia nedrįso neišpildyti. Lietuvių gi valdžia likšiškai apgaudinėja, kaip koks sukčius. Leisdama lenkams vartoti jų prigimtą kalbą valsčiuose ir taip viešose įstaigose ir net visuose susidurimuose įstaigų su įstaigomis, toji pati valdžia draudžia mums, lietuviams, tokiose-pat įstaigose vartoti savo lietuviškąją kalbą. Skyrius IX „viršiausiai patvirtintų ministerių nuomonių“ visai aiškiai skamba:

„tose vietose, kur gyvena vieni tik lietuviai, visi reikalai turi būti vedami tiktai Rusų kalba“.

Na-ką, Lietuviai ir Žemaičiai! ar jums ir dabar ne aišku, kad geruoju nieko nelaimėsite? Primisime dar vieną šių dienų atsitikimą. Lietuviai-mokytojai prašėsi valdžios leisti jiems užimti Lietuvoje pradedamųjų mokyklų mokytojų vietas. Valdininkai atmetė visus jų prašymus ir tai suprantama dėl kokių priežasčių. Juk priėmę lietuvius-mokytojus, tie patys valdininkai tuo pačiu būtų priversti atsisakyti nuo daug dalykų. Jiems reikėtų atsisakyti nuo maskolinimo mūsų tėvynės ir nuo stačiatikystės platinimo. Atimti nuo Ruso-valdininko šitos jo priedermės, tai vistiek ką gyvą jį užkasti žemėsnai. Juk už tą jis gauna kryželius ir medalius „za uslugi i userdije“. Nuo viso šito valdininkui-rusui prisieitų atsisakyti. Užimdami Rusų-mokytojų vietas lietuviai tuo pačiu prašalintų iš pradedamosios mokyklos šnipus. Juk visi mes žinome, kokių būdu mokytojai-rusai išgauna nuo vaikų visokias žinias, reikalingas žandarams. Vaikai nenumanydami pikto mokytojo sumanymo, dažnai jam beklaušinėjant papasakoja tokius dalykus, už ką mūsų sodiečius iškrato ir į kalėjimą pasodina.

Tai-gi dabar. kada Gudija sunkiame padėjime, kada visi caro pavaldiniai subruzdą ir reikalauja prigulinių sau tiesų, kada valdžia jau nebepasitiki savo spėkomis atsispirti visiems caro pavaldinių reikalavimams, — tai-gi dabar ir jūs, Lietuviai ir Žemaičiai, pareikalaukite kas jums teisingai priguli.

Pirmučiausiai dabar mums reikia prašalinti Rusų mokyklas, kurios mums neatneša jokios naudos. Tai-gi, susirinę valsčiuje, padarykite nutarimą:

- 1) pareikalauti mokslo išguldymo lietuviškoje kalboje;
- 2) pareikalauti vieton mokytojų-Rusų mokytojų-lietuvių, kurių yra daug Lenkijoje ir visuos Gudijos kraštuos;
- 3) vaikų į rusiškąsias mokyklas daugiau nesiuntinėti, nes jos visai neatneša jokios naudos;
- 4) šitų mokyklų mokytojaus-Rusams algų nebemokėti ir pilų (sipkų) neduoti;

- 5) paprašyti Rusus-mokytojus išsigabenti iš mokyklos ir iš buto, kurį jie užima, o jeigu geruoju nenorės jie išsikraustyti, tai tam jų paskirtoje dienoje per nevalią iš ten išvyti juos ir daiktus jų išmesti, bet nenaikinti.

Tą nutarimą įsirašykite į protokolą ir praneškite valdžios tarnams. Jeigu valdžia nepildys šito jūsų nutarimo, tai toliau jau elgkitės pagal nutarimo, tai yra elgkitės taip, kaip elgiasi Gruzinais. Taigi vaikų į mokyklas neleiskite, algos ir pilų (sipkų) Rusams-mokytojams neduokite, o juos pačius iš mokyklų ir iš buto, kurį jie užima, varykite laukan, naujų mokyklų, pasisiulijus valdžiai, nepriimkite ir nestatykite, pakol valdžia neužtvirtis mokytojų-lietuvių, kuriuos jūs patį galite pasikviesti tarnybai, arba pakol pati valdžia neduos jums mokytojų-lietuvių ir nepripažis mūsų prigimtajai kalbai išguldamosios kalbos tiesų, kurios dabar mokyklose priguli Rusų kalbai. Atsiminkite kad Gruzinais pareikalavo šito saviškiai kalbai ir saviškėms mokykloms, dabargi, kaip pranešė telegrafas, valdžia jau išpildė šituos jų reikalavimus. Dabar jų mokyklose bus įvesta Gruzinių kalba ir mokys ten vaikus mokytojai-gruzinai, o ne Rusai. Valdžia net leido gruzinams mokyties Rusų kalbos tikrai tiek, kiek jie atranda per reikalinga. Jeigu gi tėvai nepanorėtų mokyti savo vaikų Rusų kalbos, tai ir tą jie turi tiesą padaryti, t. y. išvyti Rusų kalbą visai iš mokyklos. Turėdami tokių puikų paveikslą nesnauskite, Lietuviai ir Žemaičiai! Žiurėkite, kad paskui nesigailėtumėte!

Liet. Dem. P-ijos kuopelė.

Iš mūsų pastogės.

Visos Rusijos prislėgtos tautos šimet subruzdą, reikalaujamos sau žmoniškų tiesų. Subruzdą ir lietuviai. Iš pradžių (pavasari) pasipylė, it iš bedugnio maišo, prašymai. Lietuviai nuolaidžiai maldavo caro, idant valščiuose ir mokyklose viskas būtų lietuviškai rėdoma, idant visi Lietuvos urėdninkai būtų lietuviai, ar bent lietuviškai kalbėtų su žmonėmis, idant Lietuva pati save

rėdytų per pasiuntinius, išrinkt¹⁵ į Vilniaus seimą visuotinu, lygiu, tiesiu ir slaptu balsavimu ir d. k.

Žinoma, tėtė-caras neišklausė visų žemiausių lietuvių maldavimų. Tą galima buvo išaukšto atspėti. Nejaugi galima buvo tikėtis, kad pats maskolių caras išvytų savo bernus — maskolius iš Lietuvos (o jie pas mus turi labai gardžią duoną) ir pasakytų: „caca mano vaikeliai — lietuviai: jus visų žemiausiai manęs meldėte, užtat šiakit jums Lietuvą — valdykitės kaip norit.“ Ne, vyrai, kaip pasaulis senas, negirdėta, **kad pati tauta - skriaudėja padovanotų laisvę skriaudžiamajai tautai, arba bent sumažintu prispaudimą.**

Bet ar paliko caras visiškai be atsakymo lietuvių prašymus? Ne, nepaliko, nedrįso to padaryti, nes perdaug jau buvo įsisubavusi minia. Paliepiu 1 gegužės leido ūkininkams žemę pirkti ir prižadėjo įvesti į kai-kurias Lietuvos mokyklas lietuvišką kalbą. Caras ir čia pasiliko caru: **jis mus ir dabar apgavo, kaip iki šiol apgaudinėjo.** Jis tai padarė, idant apraminti žmones. O pas mus kaip viešpatavo, teip ir viešpatauja rusų kalba mokyklose, kaip kvailino mūsų vaikus rusai - mokytojai (Kauno ir Viln. gub.), teip tebekvailina.

Suprato dabar ir dauguma lietuvių, jog maldavimais jie nieko neišgaus. Pradeda jau suprasti, jog **tik per kovą įgys liuosybę.** Gaila tik, kad dar nevysi tą suprato. . . Užtat atsirado prakilni Lietuvos sūnūs, kurie neveizint ant pavojaus pradėjo aiškinti tą miniai per atlaidus ir šėip jau šventadienius, per valščiaus sueigas, abelnai visur, kur tik susirenka daugiau žmonių. Čia, žinoma neapsiėjo be susirėmimų su policija, kuri stengėsi suimti kalbėtojus. Bet . . . sutrinkėjo šūviai ir nuvirto keliomis kulkomis persautas policistas (žiūrėk. koresp. Budka).

Tai pirma auka lietuvių keršto!

Pralietas mūsų nevidonų kraujas jau apšlakstė Lietuvos žemele. Jau parodytas takas, kuriuo mes turime eiti prie liuosybės!

Išsigando, nusiminė maskolių policija, ji pamatė dabar lietuviuose ne vergus — pastumdėlius, kuriais iki šiol galėjo art ir akėti, bet žmones, kurie jau drįsta pakelti ranką vardan apgynimo savo tiesų.

Ką jautė minia matydama, kaip nuvirto negyvas policijos tarnas, ką ji jautė matydama, kaip bėga baimės apimti policistai.

Ji nusistebėjo: kaip tai ta policija, kurią jie iki šiol skaitė teip galinga, teip prieš ją lenkėsi, dabar bėga. . . Kriksta! . .

Ir atsidarė miniai akis, pajuto ji savo spėką. . . . Ji dabar rusų policijos jau nebebijo.

Dabar gana kai-kur pasirodyti kalbėtojai su raudona vėliava ir pluoštu atsišaukimų, kaip nors ir didžiausia policistų gauja bėga ir slepiasi kur įmanydama (žiūrėk koresp. iš Griškabūdžio.)

Veik visuos Marijampolės pavieto bažnytkiemius ir kai-kuriuos — Naumieščio, Vilkaviškio ir Kalvarijos buvo padarytos demonstracijos su prakalbomis, kai-kur net dusyk. (Taip-pat buvo daroma nemaža demonstracijų su prakalbomis ir Kauno rėd.) Minia jau ant tiek įsidrąsino, jog kai-kur net atėmė nuo policijos suimtuosius — Šiauliuos, Kurkliuos (Kaun. g.), Pilviškiuos.

Žinoma, neapsiėjo be aukų ir iš mūsų pusės. Kalvarijos kalėjimas vėla pribugdytas kankiniais, kaip kad kadaise (1897 ir 1899 m.) bekovojo mums už spaudą. Anos aukos nenuėjo perniek, nenuėis ir šitos. Netrukus valdžia turės nusileist, kaip kad jau nusileido spaudą leizdama. Tik vyrai stokime visi išvien į kovą, o ištikrųjų laimėsime! .

Aitis.

Mobilizacijos pasekmės.

Sodžiaus lauko gale, pamiškyje stovi maža trobelė, sena ir sulinkusi, bet iš viršaus truputį aplopyta: palangiai užpilti spaliais, pamatai apkasti žemėmis, pastogės apkamšytos. Matyti, jog gyventojai jos taisėsi ant žiemos. Žabarų kūriui nors nedaug, bet smulkiai sukapoti ir dailiai pastogėj sukrauti.

Duris girgždančios, slenkstis aukštas. Viduj trobelė daug baisiau išrodo: tamsi, žema, juoda, surūkusi; asla šlapi, prikreikta, visais pasieniais netvarka; ant staliuko bulbės, lubenos ir trupiniai; ant suolo indai, šaukštai išmėčioti. Lovoje patalynė juoda ir sujauta. Greta lopšys ant lingynės; čirškiantį vaiką supa vaikeliukas gal kokių sekmų metų. Kol dideliai supa, vaikas tyli; kaip tik mažiau, vaikas čirškia. Sups, sups atsigulęs, supurtis lopšį; palikęs šoks ir žiūrės pro langą. Vaikas subrus verkti, tas pašoks nuo lango, vėl purtis lopšį.

Antras vaikas, gal nuo penkerių metų sėdi ramiai pas pečių, savo nykščiuką įsikandęs čiulpa, ašarotas, liūdnas akeles tankiai atkreipdamas į duris.

Tėvas tą kūdikių sėdi ranka, žant kelių susinėręs, taip užsimislijęs! . . . žiūrisi plačioms kažikur, bet aplink save nieko nemato, rodos nejaučia; tankiai tik nerviškai sukruta ūsai, ir pečiai krustelėja.

Sugirgždėjo duris, įbėgo nebejauna moteriškė puodeliuku nešina. Tėvas, kaip iš miego, pabudo, vaikai pradžiugo, net akelės atšvito.

— Išsivirėte? Jau po pusryčio? — klaus statydama puodeliuką; apsidairiusi: — ugnis nekurta? — ilgai miegate! . . .

— Tata neverda . . . valgyti norime . . . — guodžiojos vaikai.

— Taisiaus virti . . . užsimislijau, — teisinosi tėvas.

— Mizerijos, pupelės mano! — globstė tetutė vaikus: O tas mano svirplelis išmiegojo, išalko! — Kėlė vaiką iš lopšio, siaustė šilčiau, globstė, pagirdė atneštuoju pieneliu; didiems duonos po šmotelį apdalijo vis glostydama, guodžiodama.

Tėvas tuo tarpu sukūrė ugnį, užkaitė katilėlį, išnešė miltų. Aptupinėjusi vaikus, tetutė paklausė:

— Ar ištikrųjų tavo varo į karę?

— Ištikrųjų, kaip-gis be kokio atsisakymo . . .

— Kad tu nesulauktum! Bepročiai! — parodyk tu jiems špygą . . . kur gi tu vaikus dėsi? . . . Ne eik ir gana . . .

— Lengvu pasakyti — neeik, bet padaryti! . . .

— O jei ne, susikrovęs vaikus nuvežk ir pakratyk karaliui . . .

— Karaliui! — pertraukė tėvas: kas prileis prie karaliaus?

Kuriam pasiskūsi, kam ten rūpi kieno vargas? Žinoma, man va-jauna disciplina: prisiėjo tau ir „stupai“! . . . be kokio atsisakymo, nors čia tėvas, motyna mirtų, — karės laike nežvalgysis.

— Kad tie visi karaliai nusprogtų su tomis savo karėmis! Gyvus žmones ėda, baisiau velnių pekloje . . . Ar nesakeis pačią pamarinęs, ar nerodei vaikus? . . .

Kas tėve varė? — reikia buvo klausti, kur dėti vaikus.

— Rūpi čia kam vaikai! „Asesorius“ pasakė griežtai: jei ryto nepribūsiu, surišę nuveš, dar gal įperti . . . bene mane vieną varo . . .

— Janušą ir Endruli, sako, išvaro. O Mickus išlėkė, sako po kūlės balso, būk į Ameriką . . . Bepigu, kas pinigų turi arba su vaikais nors motyna palieka . . . O tu kam paliksi? Nemitęs nors išpiauk.

— Ir mano galva sukasi, neižmanau, ką padaryti; žadu vaikus ar tau palikti...

— A nė mados, a nė mados, mano pupele! kur aš juos dėsiu? Su savaisiais vos pasimaitiname; gana, gana, — išgntų mane tėvas... Įgėręs parėjęs įmano savuosius išsmaugyti; dar gi svetimus!... pieno po lašelį pasivogdama jums pakišu... kur tau! — nė ištolo... Per vis geriau — ne eik! neklausyk, ir gana! Ką tau padarys?...

— Nieko nepadarysi, — visai galvojau... niekur nepasidėpsi, nubaudę išvays, sveikatą atims... Reikia eiti, — ant prisiega — turi klausyti!

— O Pana Šventoji! kur tie svirplučiai dings? kad taip man, — akis išdraskyčiau!

— Kam čia draskysi? Kiekvienas savo tarnystę pildo: vienam reikia varyti, kitam eiti...

— Bėso čia tarnystė, kad dūšią iš kūno varo! išeisi ten — užmuš, palikę vaikai badu išmirs... Aš jiems parodyčiau tarnystę! Bėda tik, kad aš neturiu laiko: uošvienė marinama, davė žinią šiandien, — turiu eiti; ne čia-pat, reikės panakvoti... Sako: viena bėda — ne bėda; taip ir čia, — juo trumpa, juo trūksta...

— Aš nieko nebeišgalvoju, — tarė tėvas: mano širdis į akmenį sukepus... galvoj maišosi.

Taip ir tam lygiai besibėduojant, tetutė išvirė pavalgyti, truputį apvalė trobą, vaikus pavalgydino, mažiuką pagirdė ir kitam sykiui pienelio pastatė šiltai. Valandelę dar pasisukinėjusi išbėgo namo. Tėvas, užsimovęs kepurę, taip gi išėjo.

Vaikai papratę vieni per dienas, ką norėdami, tą daryti: sėdėti, miegoti, verkti ar juokties, taip ir šiandien paliko vieni.

Tėvelis įėjęs pasėdės ir vėl išeina.

Sutemus vaikai sumigo. Tėvas atsigulė, bet miego nė pamislyti; nė ant valandėlės negalėjo nusiraminti. Karūmenės tarnystė vis į galvą lindo. Visus savo karūmenės vargus atsiminė: kaip ne sykį į ausį gavęs, kūmsčia į krūtinę, o pabarzdis nuo vyresniojo špygos visuomet buvęs suputęs. Atitarnavęs, atvargęs paskirtus metus, tarėsi iš čysčiaus išsiliuosavęs. Dabar — mislyjo — išnaujo prasidės tos pačios kančios... Muštros nebe sugėbėsiu, kalbą primiršau per kelerius metus nekalbėjęs — klups liežuvis... Ką reik daryti?... Nieko nebežinosiu; nė tų

bėso poterių nebemoku . . . O kad reiks bėgti užsikrovus ranicą? . . . Jaunesnis buvau, ant manėbrų kaip ims gainioti, nuo kiekvieno plauko ims prakaitas varvėti, dvasios nebeatgausi . . . Dabar kojos, rankos jau sustyrusios, sunkiai padirbėjus imi kvapą gaudyti, nespėsi bėgti, šauks; tyčia pers kaip šunį . . . Karės laike dar baisiau . . . Būdavo, zakonus kad skaitys, — karės laike prirodys kokią šunybę . . . ant vietos — kulka į kaktą! . . . Dar ta kvailė sako — neiti! Ne eiti ar sau galą padaryti, — vis tiek . . . į žemę neišsi . . . Ne klausysi — prisiega prakeiktoji! . . . Išbėgsi kur — vistiek vaikai vieni ant amžių . . . Tik ateis karės galas, neišmuš ligi paskutinio . . .

Marele, Marele! Ko tu pasimirei? Būtumei bevargusi su vaikais . . . Dabar kam palikti? . . . Tikra sesuo rankas krato . . . ko norėti — vyras girtuoklis, mušasi . . . Gerieji greičiau ir numiršta . . . Mudu per septynerius metelius žodelio nesukeitėva . . . Gerų tur būt ir dangų reikia . . . Paskutinis Marelės žodelis — „neapleisk vaikų!“ sako, ir užsimerkė akelės . . . Per tris dieneles prisivaitojo sopuliuose . . . „Gelbėkite, gelbėkite!“ — šaukė . . . Širdis kuone persprogo negalint pagelbėti . . . kaip numirė, — nutilo . . . Kad bent man kulka pataikytų į širdį . . . trumpai mirti kuo geriau . . . O mano kūdikiai, badu kuomet nusikankįs! . . . pasigailės, bene paims pas save . . . tuomet daužomi, smaigiami ilgiau kentės, kol nusikankįs . . . Kas man galvą apsuko vesti? . . . Viena galva — žūti būti! . . . Širdis plyš atminus vaikus . . . Džiaugėmės su Marele gimus vaikui, auginome, saugojome nuo ligų . . . Verčiau būtų maži išmirę . . . mažasis be motynos bene auga ant vargo? . . . Tik būč užvargęs, užauginęs . . . Velnias iškėlė tą karę! . . . Paliksiu ant Dievo valios — tesižino! — . . . Paskutinio Marelės žodelio negaliu išpildyti: „neapleisk vaikų!“ . . .

Skaudžia mitimi užgautas krustelėjo tėvas. Vaikas, už nugaros pabudęs, apsikabindamas tėvą, sukliko: „Tata, jug nepaliksi mūsų? Badu išmirsime!“ . . . — ėmė verkti — „nepalik, tetule!“, nepalik!“

Tėvui karštos ašaros nuriėjo; sykiu apmaudas pašoko, kam vaikas jį gaudina. Todėl rūščiai tarė:

— Ar nemiegosi, paršeli? Ką čia prisisapnavai? Tylėk, prikelsi mažiuką!

— Tetutė sakė, kad paliksi . . . badu mirsime . . .

Per ašaras, drebėdamas, 20 vaikas šnibždėjo.

— Miegok, miegok! Tetutė niekus plepėjo.

Nutildęs vaiką dar gulėjo dūšaudamas.

— ... Bepigu, kad tų vaikų nebūtų. Nuo tos Onės betariant — nors išpiauk!.. Dang būtų jiems lengviau... — staigu negyvi — nieko nebejaučia... Marelė nedatūrėdama sopulių kaip šaukė: „imkite peilį, pribaiškite mane“... Gal ir man peršautam taip bus... O dar atminus badu stimpančius vaikus...

Nugiedojus gaidžiui, pamažu atsikėlė, tykiai apsitaisė; atsėdęs pas langą, dūmodamas laukė aušros.

... Kaip švinta — išiesiu, mislyjo — nepajus nė vaikai...

Nesijuto, kaip atsirėmęs ant stalo, užsnūdęs, pašoko kad jau saulė betekanti.

Kepurę užsimovęs, nepažvelgęs nė į vaikus, norėjo išeiti.

Nespėjo durų atidaryti, didysis vaikas, išpuolęs iš lovos, apkabino koją klykdamas:

Tetutel, — tetutel, kur eini? A — jai, tetutel', — badu mirsime!...

Klyksmas vaiko išbudino kitus.

Mažasis, iškritęs iš lovos, vėl puolė prie tėvo verkdamas.

Tėvui vėrė, kaip su peiliu, apmaudas, kam išbudo vaikai.

Dantis sukandęs, viena ranka stūmė nuo kojos vaiko galvikę, antra nežiūrėdamas graibė duris — atidaryti, išbėgti.

Ant lentynos krašto, stačiai užgriebė... peilis!

Vaiko galvikę stumiamą, atvirtusi... kaklelis plikas...

Suspaudęs peilį, užsimerkęs... šveist vaikui po kaklelio!

Kraujas su putomis pasiliejo. Tėvui karštis uždegė... Peilis rankoje trata... Piauti tik ir piauti!... Akismirksnyje parėžė ir antrąjį.

— Neliksiu nė vieno! pamislyjęs, pripuolė ir mažiuką parėžė.

Nutilo vaikų klyksmas. Tik gargėjo raitydamies asloje...

Tėvas, metęs kruviną pėilį, išpuolęs laukan, duris uždarė, be atžvilgos atsidūrė ant vokzalo.

Už valandos lėkė į Tolimus Rytus, mislydamas: „žūti-būti — viena galva! Pasibaigė kančios mano kūdikėlio!...“

Žemaitė.

Mobilizacijos pasekmės.

2.

Martynas, parėjęs subatos vakare iš dvaro nuo darbo, nusiskuto barzdą, nusiprausė; kol pati išvirė vakarienę, atsisėdęs pas lopšį šnekino ir juokino pusės metų savo sūnelį. Tas juokėsi, krykštavo; išivėlęs rankelėmis tėvui į čiuprą, kojelėmis spardė uostus. Potam, paėmęs jį ant rankų, šankino, alkavo; vaikas, ratuodamas, linksmi juokėsi. Pati, raudona, skaisti, sukdamos apie ugnį, meiliai šypsodama, į juos žiūrėjo.

Dveji metai kaip Martynai susiėjo į porą, dar blogo žodelio vienas kitam ne tik nepratarė, bet, rodos, kasdieną vienas kitą dar didžiau mylėjo. Tuomi meilės ryšiu kuo-didžiausiai buvo pirmgimęs jų sūnelis, toksai spraunas — akise tėvų — gražus, meilus, kaip tik aniuolėlis.

Ši vakarą vaikas išijuokė, išibovyjo; pertai Martynai gavo ilgiau pavakaroti.

Pačiame įmigyje kažikas baldosi, šaukia:

— Įleisk, Martyn! Įleisk, sušalėm!...

— Martynas, pašokęs, atsklendė duris. Tuoju keli vyrai, tarpe tų žemskis, susigrovė į vidų.

Martynai, dar mieguosti, krapštinėdamos žiūrėjo, kas čia bus.

— Taisykis tuojau, Martynėli! — tarė dešimtininkas: važiuosime, vaikeli! Męs neturime laiko ilgai gaišti... reikės kitur...

— Kur važiuoti?! — Martynas dar nepermano.

— Lygu nežinai? Jug seniai buvo tau pasakyta taisyties į karę... Neleidžiama nė pėsčio, — vežties atvažiavome: važiuotas, kaip ponas išvažiuosi...

Kniošt, kaip iš miego, Martynai! Buvo ir užmiršę tą paliepiamą, mislyjo, kad taip nuslinks arba gal kuomet negreit; o čia kaip graustinė trenkė — policija į namus atsibaldė: aušros nesulaukus gaus atsisveikinti...

Martynas, kaip ne savyje, slankiojo pasieniais vis atsižvelgdamas į lopšį. Policija skatina:

— Skubėk, taisykis! Važiuosime sykiu, — tavęs nepaliksimė. — O tu, boba, ko snaudi? Duokš vyrui marškinius, drabužius. Skubėkite!... Reikės dar daugiau paimti...

Martynėnė nebejausdama kojų nė rankų, kilnojo iš skrynios drabužius. Taisės vyras, taisės ir pati.

— „Kuda“ tu, boba, taisais? — tarė žemskis: męs neturime vietos tave važioti . . . Mums tokių „nienado“. Jei nori dar pasimatyti su vyru, būk ant vakzalo; o dabar sėdėk namie. . . .

— Nepasiliksiu! — pratarė Martynėnė tokiu rūščiu balsu, — net visai policijai pervėrė per kailį. Susišnibždėję tarpe savęs, vieni išėjo pirmu, kiti pasilikę išleido Martyną, pačią prilaikė viduj, paskui išbėgę subėgę sukrito į vežimą, nulėkė Martyną vežini; džiaugėsi pačią nusikratę, palikdami namie.

Išvežant, ant vakzalo atsirado ir Martynienė.

— Pasilik sveika, mano mažėlėle! — Martynas, atsisveikindamas, pačios prašė: negriaužkis širdele, neverk, nebeatverksi . . . tokia tur būt valia Dievo . . . Kol gyvas būsiu, rašinėsiu tankiai . . . Kaip nebesulauksi gromatos, žinok, jog jau užmuštas . . . pasimelsk už dūšią . . .

Apsikabinęs bučiavo pačią, glaudė prie savęs, ašaromis laistydamas jos veidą. O ji — dantis sukandusi, akis sausos, padėrusios, tarytum nebylė arba medinė.

Antras varpelis jau suskambėjo, policija ėmė grūsti kareivius į vagonus.

Martynas, žandaro stumiamas, dar pabučiavo pačią, dar į ranką, dar į antrą, dar glaudžia prie savęs. Atplėštas liko ir įstumtas į vagoną.

Martynėnė, kaip išmeigta — ant vietos — anė krustelėjo — by stulpas.

Suskambino, sušvilpė ir nudundėjo . . .

Tik Martynienė — tu, tu, tu — į vieną pusę kelio tekina! tu, tu, tu — į antrą pusę kelio! Bėga šen, bėga ten . . . Pūpt ir pakrito ant žemės

Visi stebisi valandą . . . — nebesikelia — kas čia yra? Žandaras, priėjęs, judina — nė balso; atvertė — balta, mėlyna — nebegyva! . . .

Martynas vežas savo gyvybę atiduoti budeliui — kulkai. Martynienei iš gailėsio širdis sprogo, čia pat sustingo.

Kas tą jų mažąjį sūnelį užaugis? . . . Kas? . . .

Žemaitė.

Žinios.

Meldžiame rašyti žinias *tik* ant vienos popieriaus pusės, antrą pusę palikdami dyką, ir nors kiek aiškiaus, su didesniais tarp eilių tarpais. *Red.*

Iš Lietuvos.

Budka (Marijamp., Suv. gub.) Per valščiaus susirinkimą 18 birželio vienas vyras pasakęs karštą kalbą apie valdžios nedorybes ir ėmęs dalyti atsišaukimus. Policija, patyrusi apie tai, stengėsi prieiti prie kalbėtojo, norėdama jį suimt. Vyresnysis Veiverių policistas — Validskis (lenkas) priejęs prie kalbėtojo norėjo jį suimt. Kalbėtojas perspėjo jį, kad atsitrauktų, nes būsią blogai, bet jis nepaklausė, o atbulai iššovė ir nepataikė. Tuomet iš minios pradėjo šaudyti policistą. Krito caro tarnas 5 kulkomis pervertas ir ant vietos numirė.

Kitu du policistu, pamatę savo vyresniojo draugo likimą, pasileido bėgti. Vienok ir iš jų vienas buvo pašautas ir led ištruko.

Šis atsitikimas dar pirmas mūsų apygardoj, padarė labai didelį ispūdį ant žmonių: jie pamatė, jog valdžios tarnai ne teip jau galingi, kaip rodės. Pajuto žmonės, jog jie yra didelė spėka, jei tik eina išvien.

Išsigando valdžia pamačiusi, jog jau juda minia, jog ima siubuot, it jūra prieš audrą.

Dar ta pačia diena atpyškėjo pilicijos viršininkas M., apsiginklavęs nuo galvos iki kojų, kartu su keliolika žemskių, teip pat labai apsiginklavusių, norėdams ant greitujų patirti, kas tai padarė, bet nieko nepatyrė. Tyrinėjimai būsią vedami ir toliau; idomu, ar patirs ką nuo vietinių gyventojų. Į keletą dienų po policisto nužudymo buvo išmėtyti čia kovos organizacijos atsišaukimas „Smertis“, kurs apskelbė „smertį“ visiems caro tarnams, šnipams ir tiems, kurie jiems pritars.

Visi dar apie tai tik ir kalba.

Sasnava (Mar. p. Suv. gub.) 19 birželio (2 liepos) nedėlioj buvo čia lietuviška demonstracija. Iškėlė raudoną vėliavą su šikiu parašu: „Šalin caro valdžia; lai gyvuoja **laisva, neprigulminga Lietuva!!!**“ Susirinko didelė žmonių minia. Buvo kalbėta apie valdžios nedorybes. Keliolika apsiginklavusių revolveriais vyrų užpuolė ant policijos, kuri led spėjo pasislėpt

klebonijoj. Pasakoja, būk klebonijoj klupšti prašę klebono neišduot jų žmonėms, žadėję pasitaisyti...

Igliauka (Marijam. p., Suv. gub.) Nedėlioj 19 birželio (2 liepos) teip-pat buvo demonstracija su kalba apie vargingą Lietuvos padėjimą ir jo priežastis. Kalba labai patiko žmonėms. Policija pasislėpė.

Garliava (Mariams pav. Suv. gub.) 12 birželio nedėlioj buvo demonstracija, uždarinėjo aludes, krautuves. Žandarai ir policija suareštavo kai-kuriuos demonstrantus. Vienas vaikinąs norėjo pasislėpti bažnyčioj, bet žandarai atsivijo jį ir ten, surado pasislėpusį spaviednyčioj, iškraptė jį iš ten ir išvilko iš bažnyčios. O kiti-jos draugai, kaip avinai, žiurėjo, kaip jį tāsė žandarai. Tą pat nedėlią panašios demonstracijos buvo ir apygardos bažnytkiemuose — Panemunėj (Augštojoj), Prienuos, Balbieriškij, Skriaudžiuos. Kitą nedėldienį 19 birželio policija pasikvietė į talką rotą kareivių iš Kauno ir jau drąsiai laukė demonstracijos, bet tą nedėldienį nieks nė nesirengė demonstruoti. Policija ir kareiviai turėjo grįžt nieko nepešę. Ss.

Pilviškiai. Nakčia 30 birželio (13 liepos) pas krautuvninką Kačergį atsidangino Marijampolės pav. policijos viršininkas su 5 policistais ir 10 kareivių dragūnų (negirdėtas pas mus daiktas) ir vaitas. Visi šie neprašytieji svečiai nedrįso įeiti į gyvenimą, nes pasklido Pilviškiuos gandas, kad pas K. esąs bombų sandėlis. Pertai vaitas, norėdamas išviliot K., priėjęs prie durų, suriko: „K. kelk, tavo karvę vagia!“ K. su kirviu išbėgo vienmarškinis. Čia policija jį suareštavo ir vienmarškinį nuvedė į valščiaus kanceliariją, pristatė du kareivius su nuogais ginklais, o patįs nuėjo pas kitą savo auką — Lozuraitį. Jis nenorėjo jų įsileisti, kol jie neatves dviejų liūdytojų. Policija daugiau nieko nelaukdama išvertė duris ir suėmė L. Nė vienam, nė kitam atsitikime policija nestatė jokių protokolų, neveizint ant suimtųjų reikalavimo.

Abudu susodino vežiman ir atidavę globai kareivių, iš kurių du sėdėjo kartu su jais vežime su nuogais kardais, o kiti raiti joje vežimą apsupe, nuvežė į Marijampolę.

Pačios jų davė (telegrafu) skundą ant policijos ministeriui vidaus dalykų ir teismo buto prokurorui. Bet ar laimės ką?... Vargu! Varnas varnai akies neiškirs. Gerau mūsų žinom, kokia maskolių teisybė.

Pilviškietis.

Griškabūdis. Čionai per š25Onos atlaidus buvo didelė demonstracija. Policija, matomai, jos tikėjosi, nes žandarų ir žemskių buvo galybė (apie 15 yp.), kaip niekad nebūdavo.

Po pamokslui, kada žmonės pradėjo eit iš bažnyčios, nepažįstamas žmogus, pasilypėjęs augščiau, iškėlė raudoną vėliavą ir iššovęs oran keletą kartų pradėjo kalbėti.

Policistai, išgirde šūvius, spruko kur kas galėjo: vieni pasislėpė išeinamose vietose, kiti krūmuose, tretį pripuolę prie savo vežimų išlekė iš Griškabudžio kiek arklys įkabina (paskui išsiaiškino, jog atlėkę į Pilviškius telegrafavo viršininkui pavieto, jog lietuviai jau maištą pradėjo kelt).

Tuom tarpu žmonės (ypač moteriškės) nesuprazdami kam šaudoma išpradžių bijojo prisiartinti prie kalbėtojo, bet išgirde malonią jo kalbą, ėmė artintis prie jo. Ant galo apsupo jį milžiniška žmonių minia.

Kalbėtojas aiškino žmonėms jų padėjimą, išrodinėjo, kas juos skriaudžia, ir ką reikia daryti. idant išsivaduoti iš tokio padėjimo. Buvo išdalinta daug įvairių atsišaukimų. Žmonės noriai juos ėmė ir ant galo, kada jau pritrūko, pradėjo varžytis už juos. Po prakalbai buvo sudainuotos revoliucijoniškos giesmės.

Demonstracija ant visų padarė malonų ispūdį, ypatingai ant jaunuomenės. Žmonės sugrįžę iš atlaidų parsivežė namon atsišaukimų ir bedalindami kitiems pasakojo su pasigėrėjimu apie nusisekusią demonstraciją, apie tai, kaip bėgo policija (šitas žmonėms labai patiko), apie ką pasakojo kalbėtojas.

Kelioms dienoms praslinkus atvyko į Griškabūdį gauja valdininkų su prokuroro pagelbininku ištirtų kas darė demonstraciją, bet nieko nedažinojo. Mat geri žmonės jau supranta, jog negalima išdavinėti savo geradėjų, o mieksai — bijo (čia buvo išplatintas atsišaukimas „Smertis“, grasinąs mirtimi kiekvienam išdavikui).

Griškabūdietis.

Joniškis. (Kaun. gub.) 17 (30) liepos nedėldienij palei bažnyčią buvo padaryta demonstracija su kalbomis. Jau besiskirstant žmonėms atlėkė 20 raitelių-kareivių ir pradėjo mušt žmones „nagaikomis“ ir mindžiot arkliais. Išsigandę žmonės ėmė bėgt atgal į šventorių, kai-kurie pradėjo gintis svaiddindami akmenis į kareivius. Daugiausiai akmenų buvo mėtoma iš šventoriaus. Tuomet kareiviai pradėjo šaudyti į žmones, sabėgo į bažnyčią. Kareiviai nenustoję šaudė. Buvo pašauta

apie 30 žmonių, — vieni ant bažnyčios kopėčių, kiti durise, tretį vidurį bažnyčios. Vieną merginą — **Gailiunaite** sunkiai sužeidė kulka ties didžiuoju altorium. 3 sunkiai sužeisti (terp jų viena moteriškė 60 metų, mažiaus ir du vyru) tuoju numirė; dar nežinia, kaip bus su kitais sužeistais.

Laidot juos policija privertė anksti išryto, idant nesusirinktų daug žmonių. Tečiaus ant laidotuvių **nekaltai užmuštų** buvo gana daug žmonių, ant kapinių buvo pasakytos kalbos, kuriose buvo išrodytas **visas neteisingumas rusų valdžios**.

Netrukus pribuvo iš Šiaulių dar daugiau kariumenės. Atvažiavo ir **tyrinėtojai** (?) — žandarų viršininkas ir prokuroro pagelbininkas. Jie atvažiavo čion, žinoma, ne tam, kad surasti kaltininkus, kurie nekaltai praliėjo žmonių kraują, — tyrinėjo kaip norėjo ir ką norėjo.

Joniškiečiai negalėjo daleisti tokio teisybės pamynimo po kojų ir nusiuntė Peterburgan tiesos ministrui telegramą tokio turinio: „Meldžiame atsiųsti į Joniškį (Šiaulių pāv.) tyrinėtoją dėl ypatingai svarbių dalykų, idant ištirti apie užmušimus, dragunų padarytus. Aukos palaidotos, daug sužeistų ir mirstančių. Žandarų viršininkas tyčia neklausinėjo viską mačiusių ir nukentėjusių. Visiška neteisybė.“ — Seka 10 parašų.

Vietinės pačtos viršininkas nenorėjo priimt telegramą, tačiau buvo priverstas priimt. Kelioms dienoms praslinkus buvo gautas iš Petrapilės atsakymas, jog prašymas perduotas į Vilniaus teismo butą. 19 rugpiūčio buvo padaryti antri tyrinėjimai; buvo tyrinėjamos ypato pasirašiusios po telegrama, gaila tik kad nevisos. Sunku pas maskolius su teisybe, — pas juos nerastum teisybės nei dieną su žiburiu. **Nesulauskim mes gero, kol būsim po jų valdžia.**

Joniškietis.

Kaunas. Vyriausybė leido naują laikraštį „Balsas Lietuvos“ (reikėtų sakyti „Lietuvos Balsas“). Redaktoriu - leidėju būsiąs Daukšys iš Švėkšnos parapijos — ūkininkas vos tik pradinės mokyklos mokslo ragavęs. Girdėjome, kad leidimą gavęs vien tik skundomis ant „Vilniaus Žinių“, būk tai jos prieš valdžią einančios; o jis ketinąs pilnai ištikimai tarnauti valdžiai. Jau, sako, buvusios ir derybos apie tai, kada ir kiek pašalpos duos jam valdžia.

Jeigu tai tikrai valdžiai ketina tarnauti „Balsas Lietuvos“, geriau būtų, kad mirtų negimės.

27

25, 26 ir 27 Liepos 1905 m. Kaune. 25 Liepos

6 val. vakaro, kada darbininkai pabirkos Rekošo ėjo namon nuo darbo, susitiko su trimis dragūnais. Dragūnams pasirodė, kad darbininkai išėję iš pabirkos pakėlė sumišimą, tada vienas iš kareivių iššove tris kartus, ir užmuše seną moteriškę Juškevyčienę, motiną dviejų darbininkų pabirkos Tilmanso; antru šūviu užmuše vyrą Leonavyčių, stovintį tarpdurių, kulipka papuolė jam į kaktą ir įsismeigė į smegenis; paskutinis ilgą laiką darbavos pabirke Rekošo, bet kada mašina nutrauke jam dešines rankos pirštus, paliko pasiuntiniu prie tos pačios pabirkos; trečių šūviu paliko sužeista į petį, stovinti savo krantuvėje — žydelka.

Į vietą atsitikimo tuojaus atvyko darbininkai pabirku: Tilmanso, Šuvallo, Šmidto ir kitų. Ne užilgo atvyko vietinis Gubernatorius Vierovkinas, paskiaus žandarų pulkauninkas Šlichting ir pagelbininkas policmeisterio Sulkovskis. Ne trukus puse val. atvyko pora desetku dragunų, kuriems Gubernatorius prisakė joti atgal, o patsai pasiliko, idant numalšinti įniršusius darbininkus, prižadėdamas nubauti nusikaltusius dragunus; vienog įniršę darbininkai akise vyresnybės su akmenimis mirtinai sužeidė pagelbininką anstolio — Demitrijevą, teip pat metė darbininkai ir keletą akmenų į Gubernatorių ir pagelbininką policmeisterio. 26 — nuo pat ryto darbininkai visų pabirkų metė darbą ir buriais eidami par miestą uždarinėjo visas krautuves, sustabdė garlaivius ant Nemuno, sulaikė konkas (tramvajus), vežėjus; vienu žodžiu miestas išrodė kaip išmiręs. Dideleis buriais darbininkai, darbininkės, krikščionis ir žydai traukė į tą vietą kur buvo pašarvoti kunai užmuštųjų. Ant vakaro susirinko apie 15 tukstančių žmonių, tarpe kurių buvo pasakyta keletas kalbų. Apie 8 val. vakaro iškilminga processija atleido abu kunus į Karmelitų bažnyčią. Ant rytojaus 27 — apie 10½ val. ryto iškilminga processija su dar didesnia minia žmonių iš bažnyčios leido kunus į kapines; paskui grabus darbininkai nešė 11 vainikų su raudonais kaspinais ir įvairiais parašais; tame skaitliuje buvo vainikas nuo Kauno krikščionių ir žydų proletariato ir su juodu kaspinu ir baltu parašu nuo Kauno inteligentiško proletariato. Ant kapinių buvo kalbos: lenkiškos, žydiškos ir gudiškos. Laike processijos nė vaiko, nė policijos nebuvo, tiktai po visam, kada žmonės, pradėjo eiti nuo kapinių, atvyko daugybė vaiko, bet su žmonėmis jokio susirėmimo neturejo. —

Vilnius. Po miestą platinami atsišaukimai lenkų kalba rašyti. Tie atsišaukimai siuntinėjami krautuvų savininkams; reikalaujama, kad krautuvininkas kuo greičiau iškabintų prie krautuvės iškaišą su lenkišku parašu, būtinai iki 26 rugsėjo. Jeigu to nepadarytų, tai nukentės jo langai, dabartinė (rusų kalboj) iškaiša ir pats savininkas. Po atsišaukimo parašas: „Młodzież Narodowa Rzemieslnicza Wilenska“ (Vilniaus Tautiška Amatninkų Jaunūmenė.) Kitaip sakant, Vilniaus lenkų būrelis liepia kabinti lenkiškas iškaišas; o kas nepaklausys, tam langus ketina daužyti, iškaišas daužyti ir patį žmogų mušti.

Štai kaip kai-kurie lenkai platina lenkystę Lietuvoje!

Vilnietis.

Iš Maskolijos.

Jau ketina užsibaigt karė. Valdžia tiek pinigų prakišo, kad daugiau nieks jau nebenori jai beskolinti; šviesaus priešų pergalėti nebėra vilties. Prisiėjo nusileisti, atiduoti Port-Artūrą, Dalny, gelžkelio šmotą, pusę Sachalino ir dar keletą šimtų milijonų rublių primokėti už belaisvių užlaikymą. Pasirodė, kad Maskolių valdžia — tik bailių žmonių akyse stipri, kad jos karūmenė galinga. O tokio mažo, rodos, priešų Japonų negalėjo nuveikti.

Iš Amerikos.

„Varpo“ ir „Ūkininko“ Redakcijai. (Laiškas).

Prasidėjus Maskolijoje revoliucijai, Amerikos lietuviškoji višūmenė išrinko nuo savęs tam tikrą, revoliucijos šelpimui Komitetą, ant kurio uždėjo pareigą suimti visas nuo Amerikos lietuvių tam tikslui sudedamas aukas ir priduoti jas Revoliucijos Komitetui, esančiam ar busimam Lietuvoje, arba už jos sienų.

Sis Komitetas kreipiasi prie Tamistų, klauzdamas, — ar jau yra toks (Revoliucijos Komitetas) susitvėręs, ir, jeigu yra, tai meldžia kuogreičiausiai pranešti, kur jo centrališkoji stovėnė.

Jeigu tokio komiteto dar nėra, tai męs nuoširdžiai patartume jį — susiderinus su visais politiškaisiais Lietuvoje gaivalais — sutverti ir duoti mums apie tai aiškų, išgalinį pranešimą.

Amerikos Lietuvių Revoliucijos Selpimo Komitetas: Pirm-sėdis Dr. A. Bacevičius.

Sekretorius J. Širvydas, 412 Siegel Str., Philadelphia, Pa.
Iždininkas Jonas Šliupas, M. D.

Patarėjai J. Baltrušaitis J. Naujokas.

Keletas žodžių apie Guriją.

Rusų vyriausybei užmanius nelaimingąją karę su japonais perdaug vaizdžiai pasirodė visa begalinė netvarka netik karūmenės surėdyme, bet ir visame viešpatystės gyvenime. Visi metai nepaliaujamų sumišimų, darbininkų streikų, politiskų užmušimų ir daugybė kitų liūdnu, nenormališkų apsireiškimų parodė, jog toks šalies valdymas, koks iki šiolei buvo, toliaus tverti nebegali. Nė caro manifestai, nė ministerių žadamos ir įvairių komisijų peržiūrimos atmainos, nė šaudymas beginklių senių, moterų ir vaikų, nieks nebeįveikia suteikti šaliai to paviršutinio ramumo, kuriuo iki šiolei girdavos didesnieji ir mažesnieji valdininkai, pranešdami savo perdėtiniais, jogei jų globiamame kampe „все обстоит благополучно“, viskas klojasi gerai. Imk kokią imdamas viešo gyvenimo šaką, ar mokslą, ar dailą, ar raštiją, ar paprastuosius draugijos santikius, visur rasi nepasikakinimą dabartine tvarka, visur sutiksi kur drąsesnį, kur bailesnį atmainų reikalavimą.

Netik spaudžiamieji pakraščiai šiaušiasi prieš prispaudėjus, bet ir pats viešpatystės branduolas, patįs tikrieji rusai ir tie neberimsta. Kur liaudis yra pasiekusi didesnį apšvietimo laipsnį, tenai svarbesnis ir krutėjimas ir didesnis nepasitikėjimas valdžios žadamomis malonėmis ir atmainomis. Iš šito atžvilgio užvis labiau atkreipia į save visumenės akis kai-kurios Kaukazo vietos Nepaliezdamas čia kitų Kaukazo tautų pamirėsiu tiktai apie gurus, kurie kaikuo ir mums galėtų būti pavyzdžiu. Gurija užima vieną Kutaiso rėdybos pavieta, būtent Ozurgėtų pavieta, išviso 40 ketvirtainių mylių arba 203 tūkstančius desetinų, Juodųjų marių pakrantyje. Gurų yra išviso 110 tūkstančių žmonių. Žmonės jie šviesūs, drąsūs, apsukrūs. Apskritai ant Kaukazo iš tūkstančio gyventojų 22 mokiniai, o Ozurgėtų pavieta 70 mokinių. Todėl iš paaugusių nemokančių skaityti beveik nėra nėvieno.

Neužsitikėjimas valdžia tenai prasidėjo gana seniai, nuo paliuosavimo ukininkų iš vergijos. Tuokart ukininkams buvo padalinta ne ta žemė, kurią jie iki tol dirbo, prie kurios buvo

paprastę, kurią jie savo prakaitu ir ašaromis buvo aplaistę. Jie gavo nuo ponų kuoprasčiausią niekam netinkamą žemę, ir tos pačios nedaug. Be to už duotą žemę uždėjo jiems nepakeliamus mokesčius. Negalėdami išmisti iš savosios pradėjo nuomoti dvarų žemę. Nuomos išlygos, mokestis kaskartą ėjo sunkyn, ypačiai didesniuose dvaruose. Visam kam pabrangus ponai perkėlė savo išleidimus ant nuomininkų. Kada buvo padūmiai mokesčiai pakeisti mokesčiais sulig žemės daugumą, ponai gavo mokėti už savo žemę kur-kas daugiau negu pirma mokėdavo ir žinoma visą tą mokesčių padaugėjimą perkėlė ant nuomininkų. Tai atsitiko ketveri metai atgal. Nuo to laiko ir prasidėjo gūrų subruzdymas, pasiekęs iki šiai dienai toki negirdėtą laipsnį. Vietinė valdžia užsistojė už ponus ir apskelbė ūkininkus kaltais.

Tuokart ūkininkai 1902 metuose prisiekė nebenuomosią ir nebedirbsią ponų žemės. Valdžia apšaukė toki nusprendimą už maištą. Prasidėjo persekiojimai, ištrėmimai, kas dar daugiau įpykdė žmones. Pats gubernatorius Smaginas ėjo po ponais, o mažieji valdininkai, patį iš gūrų dvarponių paeidami, pūtė vieną dūdą su jais. Kai-kur buvo pašaukti kazokai, bet žmonės teip elgėsi, kad susirėmimų su jais nebuvo. Visas maištas tik tuom teapsireiškė, kad žmonės nustojo dirbę ponų žemę. Bet nuo pernykščio pavasario žmonės ponų ir pataikaujančių jiems valdininkų įveikti ėmė nuosekliau persekioti savo priešus. Jie nustojo naudoties jeib-kokios valdžios įstaigos pagelba. Teismai užsidarė, nes neturėjo darbo: nėvienas nuskriaustasis nebesiskundė teisman, o jei koks prašalietis ir skundėsi, negalėjo surasti kaltųjų. Užsidarė mokyklos, nes žmonės nustojo leisti tenai savo vaikus. Policiją ir šnipus grąsė užmušią, jei jie patį nepames savo amato, neatsisakys nuo vietos ir neišsinėšs. Kas nepaklausė tokio teip vadinamų komitetų reikalavimo, liko užmuštas. Užmušėjo negalėjo surasti nėkokia policija, nėkokie tardytojai. Komitetai stengėsi įbauginti tuos, kurie nesutinka su visumenės nuomone, ir tckiu būdu suglausti visus gurus į krūvą. Užvis labiau buvo persekiojami ir žudomi tie, kurie patį iš gūrų kilę spaudė išvieno su valdžia savo bendrataučius. Pertai komitetai įgijo tokią spėką ir tokią pagarbą, kad jų paliepimai yra pildomi be kokio murmėjimo. Komitetų gi veiklumas matyti ant kiekvieno žingsnio.

Batume buvo antstolio (pristavo) pagelbininkas kunigaikštis Gurieli, senovės karališkosios gūrų giminės ainis. Jis kaip

įmanydamas stengėsi numalšinti kilusį Gurijoje krutėjimą, šnipinėdamas ir skųsdamas veiklesniusios jos atstovus. Jis buvo perspėtas, jogei bus užmuštas, jei nemes savo nedoro amato ir nebėgs iš šalies, bet nepaklausė ir dar karščiau varė savo. Pabaigoje sausio šių metų jis buvo užmuštas. Visame Batume negalėjo gauti jam grabo. Visi dailidės, visos grabų sankrovos užsisiklėdė duris, nes komitetas buvo žadėjęs užmušti tą, kurs parduos ar padirbs Gurieliui grabą. Tik duris išlaužę imtinai atėmė jam grabą. Atvežus jį į Ōzurgėtus, į jo gimtinę, nieks nė už kokius pinigus nekasė jam duobės. Tik pašaukti kareiviai šaip-teip palaidojo nelaimingą kunigaikštį.

Teip-pat atsitiko su taikos tarpininku Nakašidze, kurs netrukus po Gurieli buvo užmuštas.

Vienas Batumo policistas kartą kartą darydamas susekė ir atėmė paslaptą spaustuę. Paskiau jį apstojo kartą ant gatvės keli ginkluoti vyrai ir pareikalavo, kad užmokėtų už atimtą spaustuę, baugindami užmušią. Vargšas turėjo užmokėti.

Čiaturuose yra mangano kasyklos. Geležinkelio valdyba pakėlė mokestį už pervežimą mangano Čiaturu keliu, — vietoj skatiko pradėjo imti 7 kapeikas už pūdą. Kasyklų savininkai nukėlė tą mokestį ant darbininkų, t. y. numazino jiems algą. Darbininkai gurai nustojo dirbę. Kasyklos savininkai kreipėsi į valdžią dėlėi pamažinimo mokesčio už geležinkelį, bet jų prašymai prasmego ministrų kanceliarijose. Tuokart darbininkai ėmė ir išardė visą geležinkelį ir du mėnesiu nedirbo, kolei nebuvo pakakinti jų reikalavimai.

Visai nesikreipdami į valdžios teismo įstaigas, gurai įsteigė savąjį teismą. Dėlėi kokių-nors ginčų ar nesusipratimų yra išrenkama kiekvienam kartui „trečiųjų komisija“, o dėlėi vagysčių ir kitų prasižengimų yra įsteigta kiekviename sodžiuje tam tikra komisija, kuri teisia labai greitai, neužvilkindama ir nusprendžia be atpildos už padarytą nuoskaudą atlikti dar koki viešai naudingą darbą. Dažniausiai prasikaltusiam liepia savom rankom pataisyti kelis sieksnius kelio. Pertai paskutinį laiką keliai Ōzurgėtų pavieta paliko kur-kas geresni. Teismo nusprendimus paprastai apskelbia bažnyčioje šventadieniais po pamaldų, ir pildo juos be kokio prieštaraavimo, nes tokiais teismais labai užsitiki.

Gurai turi netiktai savotišką teismą, bet ir savotišką cenzūrą. Neprilankaus gurams „Černomorsko Viestniko“ redaktoriui buvo

pranešta, jog bus užmuštas, jei nenustos leidęs šito laikraščio, darbininkams gi buvo liepta nustoti dirbus jo spaustuvėje, — ir laikraštis sausio mėnesį nustojo ejęs.

Vienu žodžiu šita mažutė ir nedaugėliui težinoma Gurija savo nepaprastomis ypatybėmis gali nustebinti kiekvieną tenai apsilankiusį. Prisiglaudusi ant puikių kalnų, visados žaliuojanti, graži, ji žadina savo gyventojus susivienijus ginti iš šalies visa, kas sėja skriaudą ir neteisybę. Nėkieno nevaržoma ir nepersekiojama ji be abejonės teip išstobulintų savo vidaus gyvenimą, kad galėtų būti viena iš laimingiausiųjų pasaulio kampelių.

P. A.

Laiškai iš Odesos.

I.

Persižegnok ir paklausyk. Kaip turbūt jau esi girdėjęs, 14 birželio prasiđėjo abelnas streikas su aštriais reikalavimais. Ant gatvių negalima pasirodyt. Ant Soboro pleciaus sprogo bomba, sudraskė 3 ypatas. Naktį perleidom dejuodami, kas bus rytoj 15 birželio. Klausyk, o išgirsi, ko da niekas sviete negirdėjo: 14 birželio, vakare apie 7 v. atvyko kariškas laivas „Potemkin“ su vienu minininku. Nejeidamas į portą sustojo už majako (jūros žibintuvo) ir neprileido prie savęs niekeno iš valdininkų, kurie paprastai sutinka kariškus laivus. Žinia apie tai pasklido mieste, visi stebėjos, kas tai galėtų būt.

Sendien 15 birželio atliuosuotas „mičmanas“ iš minėtojo laivo, atvykęs miestan, davė žinią, kad ant laivo „neblagopolučno“ (t. y. negerai). Pasirodo, jog apicieras užšovė „matrosą“ (jūriniką), kaip sako, už barščių šaukštą, laike vakarienės. Jūrinikai dėlėi teip nežmoniško pasielgimo, pakėlė maištą, išžudė visus viršininkus ir pareikalavo nuo miestų viršininkų, idant jiems umai būtų dastatytas reikalingas maistas, nes kitaip bombarduos miestą. Miesto viršininkai, žinoma, neišpildė jų reikalavimo ir nusiuntė priepilaukan kariūmenę ir kazokus. Jūrininkai, pamatę tai, patarė ne juokavot su jais. Jūrininkų reikalavimas, žinoma, kuoveikiausiai buvo išpildytas: Kazokai ir kariūmenė buvo atsitraukti iš porto, o sustatyti augštai mieste ant Bulvaro, Nariškino ir Nadeždinskos gatvių. Mat Odesos priepilauka žemai prie pat Juodosios Jūros kranto, o pats miestas stovi augščiau priepilaukos ant kokių 50 sieksnių, mat krantai Juodosios jūros yra labai statūs ir augšti.

Visi sustreikavusieji darbininkai nuvyko į portą (priepilauką) ir ten ėmėsi už darbo: draskė pakkauzus ir visokius sandelius, ėmė kas buvo reikalinga jūrininkams ir dastatė jiems ant laivo. Nei policija, nei kariūmene nedrįso pasirodyt porte. Apie 8 val. vakare, kada visi sandėliai jau buvo tušti, visus kartu uždegė ir dabar, jau 2 val. nakties, šviesu mieste it diena. Visas portas (priepilauka), visi teip vadinami „molai“ — viskas liepsnoj, net „baržos“ (vėju varomi mediniai laivai), kurios arti nuo kranto stovėjo, ir tos jau pleska.

Bombos sproginėja. Kareiviai ir darbininkai šaudo vieni į kitus. Kaip pasibaigs, nežinia. Į miestą neįleidžia niekeno, o iš miesto dar, rodos, iš-

leidžia. Kalba, kad rytoj ir geležinkelio trukius sustabdys. 16 birželio 4 v. ryto tur pribūt visa Juodosios jūros eskadra, ar nimsis su „Potemkinu“ peštis. Jau kalba, kad ir anie laivai atvyks gal būt be viršininkų ir prisivienys prie „Potemkino.“

Visas miestas nemiega, tik klausom, kaip iš visų pusių braška šūviai, ir laukiam ryto.

Girdėti, kad rytoj jūrininkai laidos savo nekaltai užmuštąjį draugą, tai bus baisingas lydėjimas, juk kariūmenė panorės juos apsupti ir neleist jiems sugrižt ant laivo. Gal būt, kad ir negriš, viskas prigulės nuo jų atkeliaujančių draugų. Br!... o kaip išsigandau! netoli sprogo bomba, sudrebėjo visas namas, suskambėjo langai, ant gatvės pakilo baisus riksmas. Mėgisiu iškišt galvą ant balkono, pažiūresiu, kas ten darosi. Baisu, bet žingeidu.

Andrius Gs.

Odesa 15 birž. 2 val. nakties.

P. S. Dar tikrai nežinia, kiek užmuštų ir sažeistų, bet bus jų... turbūt tukstančiai.

Kareivio lietuvio laiškas.

II

Pats žinai, kas dabar dedasi Odesoj. Aš kaip „apginėjas caro ir „tėvynės“ (sic!) esu ant „pozicijų“. Daug kulku prašvilpė pro mano ausis, bet iki šiol dar gyvas ir sveikas. Šendien nuo pietų liuosas, bet ne ant ilgo laiko. Kiek baisyu ir sunkių valandų pergyvenau per tris dienas stovėjimo ant tų prakeiktų pozicijų, sunku apsaityti ir nepasakosiu dabar, apsakysiu tada, kada gyvas užsiliksiu. Buvau liudytojų baisiausių žmogaus ištvirkimų, jei nebūčiau pats viską matęs, tai neitikičiau.

Ant vieno „Katrės plečiaus“ krito 576 žmonės sužeistais ir užmuštais. Aš turiu sąžinę visai gryną, nors ir švilpė kulka pro ausis, tikiuos, kad ji gryna ir pasiliks.

Tavo. P.

Ištrauka iš kareivio laiško.

III.

..... Prašai, kad aprašyčiau tau visus atsitikimus, koki buvo Odesoj „anose istoriškose dienose“. Dabar jau gal pervėlu, nes jau esi gana skaitęs apie Odesos riaušes, tačiau aš tau papasakosiu tą, ko tu negalėjai skaityti laikraščiuose. Pastatė mumis prie pat gaisro ten, kur yra muitinyčia, taip kad nuo ugnies net karšta buvo. Perstovėjom tenais visą naktį, beaustant, pradėjo į mus nuo stogų šaudyt, tad **mės greit iš ten pabėgom.** Kareivių tarpe visą naktį vaikštinėjo policistai ir kurstė kareivius prieš žmones. Pastebėtina, jog policija visą naktį stovėjo ir ramiai žiūrėjo į degantį portą. Teisinis biją ginti ošų nuo plėšikų ir deginančių, nesa jūrininkai bombarduosią miestą, o išryto besartiinant gaisrui prie valdžios sandelių atsirado drąsa ginti juos nuo gaisro. Kaip šitą išaiškinti? Juk per visą naktį nuo pat gaisro pradžios portas buvo apsiaustas stipria kariūmene. Ta pati kariūmenė, kada ji tą panorėjo, lengvai apgynė miestą nuo gaisro

Visą naktį leido degint, plėst turtus, vežt juos pro kareivių eiles. Aš sulaukiau vežimą sa pavogtais daiktais, bet **policistai liepė tuojaus paleist ir daugiau nebesulaikyt.** Iš šito aišku, jog policija tyčia sudegino portą, kad sukelt neapykantą prieš revoliucionierus.

Baisi tai buvo naktis. Iš vienos pusės pragariškos ugnies liepsnos, nuolatinė kanonada nuo visokių sproginų, karštis . . . ant galo, pasigėrusių, sužvėrėjusių „basiokų“ minia . . . Reik primint, jog portą degino ne darbininkai, kaip tą valdžia garsino, bet „basiokai,“ — žmonės visiškai iškrypę iš gyvenimo vagos, — jiems juk pavogt, užmušt, padegt — tai paprasta diena. Atbulai darbininkai susitelkę stengėsi apginti portą nuo gaisro, bet baisi „basiokų“ minia policijos kurstoma juos atrėmė, o kariūmenė, kurios akyveizdoj viskas darėsi, nepadėjo darbininkams . . . Tai matai dabar, koki mės, kareiviai, **apgynėjai tėvynės!** . . .

Kareivis (iš prievartos).

„Kankinių Kasos“ apyskaita

už trečiąją pusmetį (I—VI. 05).

I. Komiteto apyskaita.

Iplaukos.

Procentai už 1904 metus	rb.	11,28
Nuo L.	„	10.—
	Iplaukė	rb. 21,28
Iš antrojo pusmečio buvo atlikę	rb.	665,02
Viso labo	rb.	686,30

Islaidos.

№ 1—10 rb., № 2—5 rb., № 3—35.,		
№ 4—32 rb., № 5—10 rb., № 6—10 rb.,		
№ 7—35,50 rb., № 8—15 rb., № 9—20 rb.,		
№ 10, 11, 12 ir 13—20 rb., № 14—15 rb.		
	Išleista	rb. 207,50
	Iplaukų buvo	rb. 686,30
	Kasoje liko	rb. 478,80

II. Užsienio atstovo apyskaita.

Trečiamjam pusmečiui buvo likę . . .	fr.	41,90
Trečiąją pusmetį kasos išlaidų padaryta už	fr.	3,25
	Kasoje liko	fr. 38,65
Už „Kankinių Kasos“ Komitetą jo užsienio atstovas		A. Vardas.
Paryžiuje, Liepos m. 1905 m		

Atsakymai.

P Šermunėliui. Tamstos rašto netalpissime. Tamstos sumanymas gali būti apsvarstomas ir cenzūros leidžiamuose laikraščiuose ir knygelėse. Beto nepridera kviesti į pagelbą savo priešu mūsų pačių reikaluose su Lietuvos kitu luomu.

Juroniui. „Sios gadynės litaniją“ ir „Reikalaukime“ gavome. Mės nespauzdisime. Gal Tamsta pats savo lėšomis panorėtumei spauz dinti? „Salin, mokyklos“ ir iš istorijos lapelį gavome. Laukiame daugiau medegos.

Atsakomasis Redaktorius J. Lapinas, Tilžėje.

Spauzdinta pas J. Schoenke, Tilžėje.

Turiny's „Varpo“, N. 12 p. m.

Metams baigiantės. — Ar tautystės pamatu gali būti vieni tik materiališki reikalavimai. *Kukutis*. — Yvairūs balsai. *Valkata*. — Zemstų atstovų balsas. Vertė S. Z. — Maskolija prieš Europos teisną (pabaiga). Z-s. — Iš mūsų laikraščių. — Dėlei p. Berželio straipsnio. — Žodis į „Ūkininko“ globėjus. *Vanagėlis*. — Atsakymai.

Turiny's „Varpo“, N. 1 ir 2.

Lietuvių balsas. — Ar revoliucija ar reformos? — Iš revoliucijino judėjimo Rusijos viešpatystė. — Nauja Rusijos politika ir Lietuva. — Iš literatūros ir gyvenimo. — Amžina legenda. — Cicilikai. — Pikta valia. — Korespondencijos. — Vilnius. — Du laiškų iš Šiauro. — „Rūtos“ atsiliepinimas. —

Turiny's Varpo N. 3.

Nauji monai. — Apie mokyklas. — Pro domo sua. — Ukrainiečių spauda Rusijoje. — Iš revoliucijinio padėjimo Rusijos viešpatystė. — Litvomanai. Drama 4-juose veikimuose. — Korespondencijos. — Senapilė. — Suvalkai. — Lenkija. — Ukraina.

Turiny's „Varpo“, M. 4 ir 5.

Lietuvių reikalavimai. *P-tis ir Red.* — Mės ir legališkoji spauda. — Naujai išgautoji spauda kaip agitacijos įrankis. *Naujas Darbininkas*. — Ar galime mės šelpti legališkąją spaudą. *Red.* — Iš literatūros ir gyvenimo. — Pro domo sua. (Tęsimas.) *Elzikonis*. — Ukrainiečių spauda Rusijoje. (Tęsimas.) — Litvomanai. (Tęsimas.) — Nuo Red. ir Adm. Aukos LDP. reikalams. — Atsakymai.

Turiny's „Varpo“, N. 6.

Išvien į kovą! *Lietuvių Demokratų Partija*. — Ar gali mums pakakti visuotinojo seimo. S-s. — Pro domo sua. (Pabaiga.) *Elzikonis*. — Ukrainiečių spauda Rusijoje. (Tęsimas.) — Bevarant karėn. Iš kelionės užrašų. T-s. — Litvomanai. (Tęsimas.) — Korespondencijos. Vilnius. Iš Galicijos. — Nuo Red. ir Adm.: Aukos L. D. P. reikalams. — Kovos izdas.

K n y g o s.

1. Trumpa senovės lietuvių istorija. 1892. pp. 56	10 kap
2. A. V. Kas kaltas? 1894. pp. 24	10
3. Kaukazo belaisvis. 1894. pp. 26	5
4. Musų pasakos. 1894. pp. 13.	5
5. Jurgis Kastrijotas. 1894. pp. 36	10
6. Krumplių Jonas. 1895. pp. 36	10
7. Šventmikis. Parmazonas arba baisumas Dievo rustybės. 1897. pp. 36	10
8. P. A. Apsakinėjimai apie žemę, vandenį ir orą. 1898 pp. 48	10
9. Žemaitė. Paveikslai (iš „Ukninko“). 1899. pp. 36	5
10. Žemaitė. Paveikslai (iš „Varpo“). 1899. pp. 47	5
11. Pagaikštis. Bitės. 1899. pp. 24	5
12. ykolaitis. Mindaugis. 1899. pp. 58	5
13. Lazdynų Pelėda. Kas priešius? 1900. pp. 32	5
14. Bitė. Tėvas ir sunus. 1900. pp. 23	5
15. Žemaitė. Valšėiaus sudas (komedija). 1900. pp. 19	5
16. B. Kova (drama). 1900. pp. 40	10
17. A. i ckevyčius. Vėlinės. 1900. pp. 68	15
18. J. B. Grabnyčių žvakė. 1901 pp. 31	5
19. Žemaitė. Paveikslai (iš „Varpo“) 1901. pp. 42	10
20. Lazdynų Pelėda. Sugriautas gyvenimas. 1901. pp. 29	5
21. Tv. Šunadvokatis. 1901. pp. 48	12
22. Parapija ir kunigas. 1901	5
23. Ž. „Ne gadaj“ arba Baisus sapnas. 1902. pp. 18	5
24. B. Nebepirmas. 1902. pp. 23	5
25. Žemaitė. Atminimai. 1902. pp. 23	5
26. Dvi oterys. Vėlinias spąstuose. 1902. pp. 62.	10
27. L. P. Judošius. 1902. pp. 11	5
28. L. P. Klajunas. 1902. pp. 60	20
29. Karolius Jak-s. Vaidila. Originališka novelė. 1902. pp. 15	10
30. J. Barzdyla. Apsireiškimai iš žemės gyvenimo. 1902. pp. 44	10
31. Nežinomas. Rykštės. 1902 pp. 24	5
32. Išk. Seno kareivio papasakojimas. 1902. pp. 16	5
33. Dvidešimtmetinės „Auszros“ sukaktuvės. 1903. pp. 62	50
34. Tautiskas atgijimas Lietuvių ir kitų jaunų tautų. 1903 pp. 40	15
35. Žemaitė. Kunigo naudą vėliniai gaudo. 1903. pp. 24.	5
36. — Sodžiaus vaizdeliai. 1903. pp. 24	5

Adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpr., Fabrikstr. 27.